

Malmö högskola

Fakulteten för lärande och samhälle

VAL-projektet

Examensarbete

15 högskolepoäng

Slöjdämnet från produkt till process

Slöyd from product to process

Eva Schreiter

Läroarutbildning 90hp

2015-01-26

Examinator: Johan Lundin

Handledare: Nils Andersson

Sammanfattning

I denna forskningsinsats är mitt mål att undersöka hur slöjden har förändrats över tid, genom att studera slöjdlitteratur och kursplaner i slöjd över tiden. Att jag valt detta ämne beror på att jag under min levnadstid upplever att det skett stora förändringar i slöjdundervisningen. Slöjden har genom åren blivit mer teoretiskt än praktiskt. Det är lika mycket fokus på att dokumentera slöjdprocessen och utvärdera, som själva hantverket man gör.

Slöjden har förändrats mycket under den tid som jag som jag har varit i kontakt med ämnet d.v.s. i lärande syfte och i undervisningssyfte. Under min skoltid så var textilslöjden ett ämne för lärande av praktiska saker såsom sömnad, brodering, stickning, virkning och lagning. I träslöjdssalen var det hantverkstekniker i hårda material som lärdes ut. Min åsikt är att slöjdkunskapen eller åtminstone delar av den är viktig för att man ska kunna klara sig längre fram i livet. Om man tittar ännu längre tillbaka så var ju slöjden ännu viktigare då det var nödvändigt att kunna klara göromålen i ett hushåll. För att kunna göra undersökningen har jag valt att studera litteratur i ämnet samt tidigare gjord forskning. I undersökningen kom jag fram till att slöjden har förändrats från att vara produkttillverkning till som dagens slöjd fokusera på arbetsprocessen.

Nyckelord: Läroplaner, slöjdhistoria, undervisning

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	5
1. INLEDNING	6
2. SYFTE OCH PROBLEMSTÄLLNING	7
2.1 FRÅGESTÄLLNINGAR	7
2.2 METODVAL	7
3.1 FORSKNING	8
3.1.1 Den tidiga textilslöjden	9
3.1.2 Hulda Lundin.....	10
3.1.3 Målet med undervisningen	10
3.1.4 Från styrd till kreativ undervisning	11
3.1.5 Ämnets praktiska nytta.....	11
3.1.6 Skolslöjd ett obligatoriskt ämne	11
3.1.7 I undervisningen för rikets folkskolor stod att läsa:.....	12
3.1.8 1962 års läroplan	13
3.1.9 Svensk skoltidning 1963.....	13
3.1.10 Symaskinens intåg i skolslöjden.....	14
3.1.11 Själständighet i textilslöjden	15
3.1.12 I allmänna synpunkter i Lgr69 kan man läsa följande:.....	15
3.2 KURSPLANSBESKRIVNING.....	15
3.2.1 Lärostoff Lgr69.....	16
3.2.2 Läroplan för grundskolan Lgr80.....	18
3.2.3 Lpo94	20
3.2.4 Slöjden i nutid Lgr11	23
4. METOD OCH GENOMFÖRANDE	25
5. ANALYS OCH TEORETISK DISKUSSION	26
5.1 ANALYS	26
5.2 TEORETISK DISKUSSION	28
6. SLUTSATS	29
7. REFERENSER	31
7.1 TRYCKTA KÄLLOR	31
7.2 ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	31

1. Inledning

Att det i skolslöjden tillkommit mer krav på det teoretiska i form av att kunna beskriva sin arbetsprocess i ord och bild framkommer i läroplanerna genom åren. Detta bli enligt mig ett nederlag för de elever som är praktiskt lagda men inte har den teoretiska förmågan att uttrycka sig. Min uppfattning är att en del elever tappat intresset för slöjdamnet just på grund av allt som ska dokumenteras och reflekteras, muntligt eller skriftligt. Dessa elever lägger sig på ett minimum när det gäller att välja ett slöjdprojekt just av den anledningen för då blir det heller inte mycket att dokumentera.

Slöjden i tidigare år har kunnat vara det ämne där dessa elever har kunnat glänsa och få ett andningshål i allt teoretiskt skolarbete och kunnat visa på handlag och hantverkskunnande.

Slöjdtimmarna är inte många och jag anser att man ska lägga fokus på att lära eleverna olika hantverkstekniker. Jag menar att slöjd är ett entreprenöriellt lärande och en viktig del av det vardagliga livet.

Men hur har man sett på ämnet i de tidigare kursplanerna?

I dagens slöjd arbetar både flickor och pojkar på samma villkor, det vill säga att man inte skiljer pojkar och flickor åt i slöjdsalarna utan eleven kan själv välja slöjdart. I den tidiga slöjdundervisningen var det uppdelat så att pojkar jobbade i hårda material och flickor i det textila.

I stort sett har alla nu levande människor som gått i svensk grundskola någon form av erfarenhet från skolämnet slöjd. Detta ämne kan ha varit veckans höjdpunkt såväl som veckans mardröm. Alla som gått i grundskolan har någon erfarenhet av ämnet, bra eller dåliga.

Det är ett ämne som har väckt känslor och fortfarande gör.

Frågor som: Varför ska man ha slöjd? Eller vad har jag för nytta av detta väcks ständigt.

Ska jag lära mig att virka för att ha något att göra på ålderns höst eller har ämnet någon allmännytta?

2. Syfte och problemställning

Syftet med min uppsats är att undersöka hur slöjdämnet har förändrats över tid och ge en bild av utvecklingen från textilslöjdens uppkomst till hur ämnet ser ut i dag.

Med den senaste läroplanen Lgr11 är värdering och arbetsprocess en stor del av slöjämnet. Min åsikt är att det är mycket fokus på arbetsprocessen och reflektioner kring arbetet, samt att själva hantverket inte får lika mycket plats som i tidigare läroplaner.

2.1 Frågeställningar

- Hur har läroplanen bidragit till att ändra skolslöjden?
- Hur och varför har slöjdundervisningen har förändrats över tid?
- Hur var genusskillnaden i slöjdämnet förr och nu?

2.2 Metodval

Med uppsatsen söks kunskap hur slöjden som skolämne har förändrat från tidigt 1900-tal till nutid. Metoden jag använt mig av till min uppsats, är att jag har läst tillgänglig litteratur inom ämnet slöjd, studerat tidigare läroplaner och forskning inom slöjdämnet. Detta har jag sedan jämfört för att få en helhetsbild. Jag har skrivit om litteratur och kursplaner i kronologisk ordning, för att det ska bli lättare för läsaren att följa med i de olika kursplanerna genom åren.

Uppsatsen utförs som en fördjupad litteraturstudie genom litteratur och forskning kring slöjdämnet. Genom studier av tidigare läroplaner, styrdokument och forskning söks en fördjupad kunskap kring slöjämnets förändring. I den lästa litteraturen har funnen referens används för att finna ny relevant litteratur för ämnesområdet. I den lästa litteraturen söks svaren till frågeställningarna och möjligheter till att jämföra likheter och skillnader.

Litteraturvalet har gjorts genom sökning i den lokala bibliotekskatalogen vid biblioteket, skolverket samt databasen Libris, sökord som använts är *kursplaner*, *slöjdhistoria* och *slöjdämnet*.

3. Litteraturgenomgång och forskning

Termen slöjd kommer från fornnordiskt ord *slöhp*, som står för slughet, skicklighet, kunnsighet och klokhet och av *slögher*, egenskapen att vara händig, flink, hantverksskicklig, konstfärdig, förfaren, skicklig, fyndig och påhittig (Svenska akademis ordbok, 1981)

Kursplanen för slöjd i grundskolan Lgr11 inleds med dessa ord:

”Att tillverka föremål och bearbeta material med hjälp av redskap är ett sätt för människan att tänka och uttrycka sig. Slöjdande är en form av skapande som innebär att finna konkreta lösningar inom hantverkstradition och design och utifrån behov i olika situationer. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativitet, och stärker tilltron till förmågan att klara uppgifter i det dagliga livet. Dessa förmågor är betydelsefulla för både individers och samhällens utveckling. (Skolverket)”

3.1 Forskning

Mitt syfte med uppsatsen har varit att visa förändringen från den tid då hantverket var den viktigaste delen i slöjddämnet till att processen är den viktigaste delen i slöjdarbetet.

Processen är den delen i arbetet från första skiss till sista delen av det slutförda arbetet. Denna ska dokumentas skriftligt och utvärderas. Själva hantverket anser jag är den lilla delen av arbetet och betyget.

I en studie av Borg (2001) identifierades tre problemområden:

- ”Förhållandet mellan begreppen process och produkt i slöjdundervisningen dels hur det uppfattades av eleverna, dels som en förklarande bakgrund vad lärarna avser.
- Variationen mellan olika slöjdlärares sätt att förhålla sig till sin läraruppgift i relation till variationen av elevernas sätt att uppfatta slöjdsituationen.
- Slöjdundervisningens delvis ”tysta” teori i relation till elevers och lärares föreställningar om slöjddämets syfte och innehåll.”

Borg identifierar problemen som utmärkande för slöjddämnet och sammanfattar intervjuer utifrån tre olika lärarprofiler med slöjdelever *Konstnären Pedagen och Hantverkaren*.

I sin bok menar Borg att en lärare kan ändra förhållningssättet utifrån vad situationen kräver, samt vikten av behörighet i ämnet. Hasselskog (2010) skriver i sin avhandling hur slöjden kan komma att se ut i framtiden, på 2000-talet. Han skriver också att flertalet människor med slöjddkunnaker arbetar som lärare i slöjd.

Slöjdundervisning är inte ett område med mycket forskning, och den forskning jag hittat har olika inriktningar där historisk, teknisk och konstnärlig forskning dominerar. Först på 2000-talet har forskning med pedagogisk och didaktisk inriktning framträtt enligt Borg.

3.1.1 Den tidiga textilslöjden

Enligt Trotzig, (1992) byggde den kvinnliga skolslöjdens förhistoria på kunskapsöverlämnaden i hemmet. Kunskaperna gick i arv från mor till dotter från mormor till pigan och så vidare. Oftast handlade det om att kvinnorna i hemmet satt tillsammans och sydde och handarbetade.

På detta sätt fördes kunskaperna vidare och de yngre lärde av de äldre kvinnorna i familjen. Kvinnogöra var till exempel att varpa och väva, sticka och sy. Hela kedjan från odling av lin till fårklippning skedde inom hemmet. Handarbets- och slöjdkunskaper förmedlades också till andra kvinnor än de som ingick i hushållet, såsom kvinnor som hjälpte till tillfället på gårdarna.

Under mitten på 1800-talet startades ett antal arbetsskolor för fattiga barn, ofta i anknytning till kyrkan. Barnen från fattighuset fick lära sig olika hantverksmetoder. (Trotzig, 1992)

I den första läroplanen för folkskolan som kom år 1878 fanns det inte med någon slöjd. Slöjden upprätthölls på lokala initiativ.

Slöjden var dock omdebatterad och intresset för goss- och flickslöjd blev allt större. Det fanns stora skillnader mellan de två ämnenas nytta. För gossarna ansågs ämnet som förberedelse för kroppsarbete i yrkeslivet och att ha en personlighetsutvecklande funktion.

Flickornas slöjd betonades av den praktiska nyttan av att kunna sköta hemmet, kläder och linneförrådet. Syftet var att de skulle lära sig bli goda husmödrar och kunna ta hand om hemmet med små ekonomiska resurser. Slöjdämnet övningar skulle ge ett resultat i form av ett användbart nyttoföremål, (Borg 1995).

Slöjden var vid denna tid könsreglerad pojkar och flickor skildes åt i olika undervisningsgrupper. Oftast fick flickorna vara på vinden och pojkarna i källaren. Flickorna

skulle uppfostras till att bli fina flickor, de skulle sitta raka i ryggen när de arbetade och inte göra något väsen av sig. Flickornas slöjdande höll dem på plats, de arbetade nära sig med vassa redskap som stickor, virknålar och nålar. Pojkarnas slöjd krävde däremot större utrymmen, de arbetade med olika handverktyg vid en snickarbänk. Skolslöjden skulle uppfostra pojkarna till att bli starka karlar och de hade betydligt mer plats och utrymme för sitt slöjdande. (Trotzig 1992).

Enligt Borg (1995), var undervisningen av flickslöjd inte speciellt styrd under denna period utan den gemensamma nämnaren var nyttoaspekten. Lärarinnor på den fattiga landsbygden lärde ut praktiska detaljer som flickorna på landsbygden kunde ha nytta av. (Borg 1995).

3.1.2 Hulda Lundin

Svensk slöjundervisnings märkes år var 1882, Hulda Lundin, (1847-1921) startade den första textilläroinneutbildningen som hon kallade Hulda Lundins slöjdkurs. Undervisningen byggdes på de erfarenheter som Hulda Lundin fått genom sina studieresor till Tyskland och som inspektris i Stockholms folkskolor. Undervisningsidén byggde på att alla skulle följa samma metod och följa en systematisk pedagogik, undervisningen skulle ske i helklass, (Trotzig 1992).

Slöjdandets syfte var att eleverna fick lära sig tänka självständigt och utvecklas som individer. Slöjden skulle bidra till en allmän händighet och väcka förståelse för handens arbete, (Borg 2008).

Dåtiden undervisning hade ingenting med kreativitet att göra utan var en mycket disciplinerad undervisningsform. Allt som tillverkades skulle göras och se likadant som lärarinnans.

3.1.3 Målet med undervisningen

- Att öva handen och ögat
- Att skärpa tanken
- Att stärka ordningssinnet
- Att utveckla självverksamhet
- Att framkalla kärlek till noggrant och omsorgsfullt utfört arbete och där jämte
- Skall denna undervisning sätta flickor i stånd att fullgöra sina plikter (Lundin, 1905).

3.1.4 Från styrd till kreativ undervisning

Enligt Kajsa Borg blev Hulda Lundins modell för flickslöjd stilbildande och ämnet blev alltmer spritt i folkskolorna. Slöjdläraryrket etablera sig och kom till att utgöra en del av lärarkåren.

I 1919 års skolplan fanns slöjden med i timplanen men dock utan schemaläggning, undervisningen skulle bedrivas utanför den egentliga undervisningen.

Om skolslöjd för flickor finns följande att läsa:

”Undervisningen i slöjd för flickor i folkskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna förmågan att förfärdiga enkla, för dem nyttiga föremål, att hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt hos dem väcka aktning och håg för husligt arbete. (Borg 1995)”

3.1.5 Ämnets praktiska nytta

Den praktiska nyttan är det väsentliga för ämnet. I textilslöjdsundervisningen fick flickorna lära sig viktigaste, olika stygnsorter, stickning och virkning. I folkskolans sista år fick de även lära sig att sy på trampsymaskin, (Borg 1995).

Tanken var att när eleverna lämnade skolan skulle de ha en helhetsbild av hela processen. De skulle vara insatta i hur konstruktioner gjordes ekonomiskt och rationellt. Lärarna överlämnade färdigheter och kunskaper och uppmuntrade eleverna till att arbeta självständigt. Slöjdundervisningens grundtanke var att ge eleverna färdigheter för livet som de hade användning av.

3.1.6 Skolslöjd ett obligatoriskt ämne

Slöjden blev ett obligatoriskt ämne i 1955 års kursplan, de som skilde slöjdundervisningen i kursplanen var att det blev tre arter av slöjd, trä, metall och textilslöjd. Höstterminen 1955 skulle den nya läroplanen implementeras. För slöjdämnet innebar det att det blev ett obligatoriskt ämne från tredje klass. Nytt i läroplanen var också att man skulle försöka att bryta könsrollerna genom att ange textilslöjd, träslöjd och metallslöjd och att det var avsett för både pojkar och flickor.

Enligt den nya undervisningsplanen hade slöjden en betydelsefull fostrande uppgift medans dess yrkesutbildande inte längre betonades. Detta senare syfte som funnits med i tidigare läroplaner, saknades nu i målformuleringen i slöjämnet. Ett annat mål för ämnet hade däremot tillkommit och formulerades så här: ”Undervisningen bör bedrivas så att elevernas naturliga skapardrift får utlopp”

Formuleringen visar på slöjdens estetiska mål och personlighetsutvecklande mål. Slöjden skulle bidra till att utveckla personlig stilkänsla och god smak. Svensk hemslöjd och brukskonst skulle verka som goda föredömen.

Det rekommenderades att det skulle ingå studiebesök på muséer och utställningar för att ge eleverna inspiration till deras slöjdarbeten. 1955 års kursplan i slöjd saknade helt anvisningar om att slöjden skulle följa modellserier eller föremålsgrupper. Det fanns dock speciella anvisningar gällande träslöjden. Den skulle ha den förhärskande rollen eftersom den var lättast att ordna och ansågs vara den slöjdart som skulle ge eleverna största praktiska nyttan.

Timplanen för slöjd varierade i antal lektionstimmar för de olika klasserna. Timplanen för årskurs 3 upptog fyra timmar, men detta timtal skulle hela klassen disponera.

Eftersom slöjdsalarna var disponerade efter undervisning i halvklass så delades klassen, så de fyra timmarna blev i praktiken bra två timmar. I årskurs 4-6 var timtalet fyra men där kunde skolstyrelsen minska timtalet för slöjd med en till två timmar om eleverna läste engelska.

För årskurserna 7-9 berodde de helt på vilka andra ämnen eleven läste. I en klass 8 och 9 kunde eleverna ha upp till elva timmar slöjd, medan en elev i årskurs 7 kunde ha mellan två och fyra timmar.

I femtiotalets skola gällde förändringarna även slöjdlärarnas antal, fram till femtiotalet hade ökningen skett ganska långsamt i antal. Från 1920 fram till 1951 ökade slöjdlärarkåren från 289 slöjdlärare till 722. Detta ska man jämföra med ökningen mellan 1951-55 då ökningen når upp till 1080 slöjdlärare. Ökningen beror på att slöjden blev ett obligatoriskt ämne i läroplanen, (Hartman 1984).

3.1.7 I undervisningen för rikets folkskolor stod att läsa:

”Undervisningen i slöjd skall giva eleverna kännedom om de vanligaste slöjdmaterialen och grundlägga deras färdigheter att hantera de vanligaste redskapen i arbeten för eget bruk eller

hemmets behov. Undervisningen bör så bedrivas, att den utvecklar elevernas praktiska omdöme och händighet, deras förmåga till att självständigt och skapande arbete, deras känsla för form, färg och kvalitet samt bidra till att väcka respekt och intresse för handens arbete, (Johansson, 2002)”.

3.1.8 1962 års läroplan

Flickorna deltagande i träslöjden blev nu reglerat och skulle omfatta totalt 20 timmar. Nytt var också att lärarna rekommenderades till att använda bilder och filmer för att stimulera eleverna till att ta egna initiativ i sitt arbete. Elevernas arbete skulle anpassas till deras förutsättningar och intresse och ritas av eleverna själv. Nu skulle arbetet i slöjdsalen bindas till färdiga förlagor och mallslöjd. Eleverna skulle nu få lov att ta hem sina arbeten om det inte det fanns särskilda skäl t.ex. en utställning vid läsårets slut. Tydlig var att man skulle se till att alla elevers arbeten blev representerade om man gjorde någon utställning, (Hartman 1984).

3.1.9 Svensk skoltidning 1963

Textilslöjd inte bara för flickor

I svensk skoltidning kan man läsa följande om Lp62

”Undervisning i textilslöjd är inte avsedd för enbart flickor. Även om flickorna i regel torde komma att undervisas i textilslöjd och pojkarna i trä- eller i metallslöjd, skall pojkarna kunna delta i textilslöjd och flickorna i trä- eller metallslöjd.” (Svensk skoltidning 1963)

Detta är hämtat ur anvisningarna till textilslöjd. Motsvarande fast i omvänd ordning finns under den »manliga» slöjden.

”I en tid då manligt eller kvinnligt ifråga om sysselsättning, hobby och yrke diskuteras mer än någonsin och desslikes fostrarens ansvar för inriktningen, hade det väl varit ett friskt och lovvärt initiativ, om skolan varit radikal nog att bjuda elever av båda könen båda slagen av slöjd.” (Svensk skoltidning 1963)

Som det nu är upplagt blir det förmodligen så, att man väljer det ena slaget och blir då utestängd från det andra. Något annorlunda kan det emellertid bli på mellanstadiet där eleverna ska byta slöjdart lägst 20 timmar.

I anvisningarna till textilslöjden hittar vi något som säkert kommer att glädja lärarna i ämnet, särskilt de som känner sig dåligt tillgodosedda med materiel.

”Maskiner och verktyg skall finnas i erforderligt antal. Vidare måste läraren förfoga över ändamålsenlig undervisnings- och demonstrationsmateriel, såsom textila materialprover, modellsamlingar, mönster, modejournaler, planscher och audivisueella hjälpmedel av olika slag”. (Svensk skoltidning 1963)

En boksamling med litteraturför såväl elever som lärare bör finnas lätt tillgänglig inom slöjdlokalerna. Liknande sägs också om utrustningen av arbetsrummet för träslöjden. Enligt skoltidningen säg att en passus från anvisningarna till träslöjden ska vara med - i tro att den gläder klassläraren i årskurs 3. Lämpliga arbetsuppgifter är förfärdigande av klotsleksaker, modeller i form av klotsbyggnader i anslutning till undervisningen i hembygds-kunskap och kristendoms-kunskap. Detta fanns med även i U 55, men kanhända någon i likhet med artikelförfattaren inte fått ögonen på det tidigare. Det blir ju så trist med bara papphus i sandlådan.” (Svensk skoltidning 15-16, 1963)

3.1.10 Symaskinens intåg i skolslöjden

Symaskinen/maskinsömnad infördes i slöjden och eleverna producerade produkter till hemmet och skolan. Eleverna fick sy förkläden, slöjdpåsar och örngott och det fanns tillgång till mer olika sorters materialer än tidigare, (Ordqvist & Petri, 1955).

Undervisningen var strikt och kontrollerad och eleverna fick lära sig de tekniska arbetsätten utan så mycket utsvävningar i den egna fantasin. Undervisningen påminde i mångt och mycket om undervisningen på Hulda Lundins tid.

Idéer som fanns i skolledningen tog lång tid att förankra ute i skolornas undervisning.

I *Slöjdamnet i förändring* menar Kajsa Borg att under 1960-talet sågs den skapande verksamheten som en viktig del i personlighetsutvecklingen. Slöjden skulle vara en inkörsport till att öva manuella färdigheter och kunskaper om färg och form. Pojkar och flickor skulle ha lika mycket tid i slöjdarterna. Detta gjorde att tiden i varje slöjdart halverades och lärarna fick dubbelt så många elever.

I Lp62 slöjd ”framhålls att den intellektuella skolningen går hand i hand med estetisk-praktisk och fysisk och att estetisk fostran skall främjas genom undervisningen i skolans alla ämnen”

(Borg 1995) ” för textilslöjd talas om skapande fantasi och estetisk fostran, material av lämplig kvalitet och harmoniska färger, prismetvetenhet att bli en god textilkonsument”

Eleven ska öppna sinnet för hemkultur och en personlig präglad tillvaro, vårda och uppskatta goda traditioner. Det står att flickorna kommer i regel att undervisas i textilslöjd och pojkarna i trä-och metallslöjd, men ska kunna delta i respektive ämne, (Borg1995).

3.1.11 Självständighet i textilslöjden

Nyckelord i Lgr 69 är begrepp som eleven i centrum.

Skolans koppling till samhället behandlas i stort mer ingående och slöjämnet blir obligatoriskt för både flickor och pojkar. Betoningen i slöjämnet ligger på att eleverna ska uppmuntras till att komma med egna idéer och uppslag till sitt slöjdande. Undervisningen får inte bindas till modellserier eller förlagor. Undervisningen ska syfta till att uppmuntra elevernas allsidiga utveckling, intellektuellt och emotionellt. Arbetet ska vara individuellt och inte för svårt och inte för tidskrävande. Slutprodukten ska medlet att nå det syfte. (Borg 1995).

3.1.12 I allmänna synpunkter i Lgr69 kan man läsa följande:

Elevens utveckling till självständighet i arbete och värderingar utgör ett viktigt led i undervisningen. Detta innebär bl.a. att slöjdprodukten bör framgå som ett resultat av elevens egna ansträngningar alltifrån idé till den färdiga produkten och att eleven på så sätt stimuleras till ett rikt varierad och självständig aktivitet. Läraren bör inte påtvinga eleven den vuxnes värderingar i frågan om produktens tekniskt-praktiska och estetiska kvalitéer. Undervisningen bör i stället ge eleven så rika tillfällen som möjligt att öva sig i studera och bedöma, t.ex. föremåls användbarhet, deras form, färg, mönster och övriga kvalitéer.

3.2 Kursplansbeskrivning

I Lgr 69 går man in ganska detaljerat hur underviningen ska bedrivas och med vilka metoder. Det poängteras tydligt att undervisningen ska ske helt utifrån individens förutsättningar och att slöjarbeten i samma åldersgrupp kan startas utifrån skilda utgångslägen.

En viktig utgångspunkt är att eleven bör få tillfälle att förfärdiga ting som de har intresse för och upplever som meningsfulla. Den spontana arbetsglädje, som hör till barnets rikaste tillgångar, bör på allt sätt tillvaratas och stimuleras. Samtidigt bör man också beakta, att ett uttalat intresse vid förslag till arbeten inte alltid gör på rationella grunder vare sig beträffande individuella förutsättningar eller i frågan om undervisningens tidsram.

Läroplanen uppmanar att valet av tekniker ska göras utifrån elevernas individuella förutsättningar. Man måste också ta hänsyn till var och ens prestationsförmåga, varför eleverna inte ska vara tvungna att i varje årkurs hinna med en viss, generellt bestämd, mängd av tekniker. Barn med motoriska svårigheter, synfel och andra handikapp bör ägnas särskild omsorg så att val av tekniker och val av material blir det lämpligaste. Vänsterhänta elever kräver särskild uppmärksamhet, i synnerhet under inlärningsstadiet.

När slöjundervisningen börjar i årskurserna 3 och 4 kommer eleverna i allmänhet till en arbetslokal med en mängd olika redskap och samlingar av material som används av elever i flera klasser.

Det är svårt för eleverna att på egen hand orientera sig i den nya miljön varför några lektioner ska inledas orienterande visningar. Efterhand ska eleverna också få kännedom om nödvändiga skyddsföreskrifter. Denna första orientering bör äga rum i samband med att de utför något arbete. Eleverna bör efter hand ta sin del av ansvaret för ordning och trivsel i den gemensamma arbetslokalen.

3.2.1 Lärostoff Lgr69

Textilslöjden

Läroplanen beskriver ganska ingående vad eleverna ska arbeta med i de olika årskurserna.

Årskurs 3 och 4

Eleverna bör i huvudsak arbeta med tyger och andra textila material. Arbete med annat material, t.ex. galon, bast, risfläta och halm kan i vis mån berika undervisningen, men om eleverna byter material ofta uppnår de inte de speciella färdigheter och insikter som olika material kräver och därmed inte heller den självständighet som är en viktig drivkraft i arbetet. Arbetsuppgifterna får inte heller vara för tidskrävande och kan med fördel ha lekkaraktär.

De ges tydliga exempel på vilka tekniker som man bör arbeta med i årskurserna och vilka slöjdprodukter som är lämpliga. Läraren bör ge eleverna stimulan och impulser till detta självständiga skapande genom samtal, sagotema, naturstudier, visning av figurativa och nonfigurativa bilder, studiebesök etc. Elevernas individuella utformning av ett arbete bör alltid eftersträvas. För stadiet lämplig klädvård och personlig vård behandlas vid samtal och demonstrationer.

Årskurs 5 och 6

I elva och tolvårsåldern vaknar intresset för den egna personen och den egna miljön. Elevernas spontana uttrycksbehov bör därför ledas mot en mer medveten gestaltning. Fantasi och skapande förmåga kan nu sättas in på att förfärdiga mer funktionella ting, där utformning och dekor kan få individuell prägel.

För att eleverna skall få utlopp för sin a individuella aktivitetsbehov och personliga smak ska det finnas rik variation på material i både färg och art. I samband med det praktiska arbetet bör undervisningen i för stadiet anpassad färgkunskap, materiallära, varukännedom, material- och redskapsvård, personlig vård, klädvård och enklare klädreparationer.

Årskurs 7-9

På högstadiet bör eleverna ha större möjlighet att inom huvudmomenten fördjupa och specialisera sig inom det personligt valda områden, t.ex. sömnad av kläder eller hemtextilier, konstsömand, vävning och knyppling. Vid klädsömnad bör hänsyn tas för gällande mode. Elever och lärare bör gemensamt planera arbetsuppgifterna, Hänsyn bör tas till eleven förkunskaper och modellens och materialets svårighetsgrad. Rationella sömnadsmetoder skall användas och moderna symaskiners möjlighet skall utnyttjas. I arbetet skall ingå pressning och beräkning av tygåtgång och kostnad.

I *konstsömnad* bör såväl bundna som fria sömnadssätt förekomma. Det är nödvändigt att tyger och garner är i hög kvalitet, då ett konstsömnadsarbete har betydligt längre livslängd än andra textila arbeten.

Undervisningen i materiallära och textil varukunskap har på låg- och mellanstadiet materialval till praktiska arbetsuppgifter. På högstadiet bör undervisningen fördjupas i konsumentfostrande syfte och inriktas på demonstrationer och laborationer, eventuellt i samverkan med kemiämnet.

Eftersom inte handelns alla förekommande tyger och garner kommer till användning i slöjden är det nödvändigt att eleverna lär känna dem på annat sätt, exempelvis vid studiebesök och genom skolans produktsamlingar.

Köpkunskap bör omfatta dels inköpsplanering för kläder och hemtextilier, del förklaringar av textila varudeklarationer (VDN). Undervisning i personlig stil bör omfatta demonstrationer och diskussioner i ämnen hygien, skönhetsvård och klädkunskap. Den bör bedrivas delvis som grupparbete.

Den orientering som skall ges i textilhistoria bör innehålla information om den stilhistoriska utvecklingens inverkan på klädedräkt och brukstextilier och om utvecklingens inverkan på textilmaterialens område.

3.2.2 Läroplan för grundskolan Lgr80

Slöjd ingår i grundskolans undervisning därför att:

- ”Eleverna ska förstå det mänskliga och ekonomiska värdet i av att kunna bearbeta och vårda material.
- Eleverna skall utveckla sin skapande förmåga genom praktiskt arbete och få handlingsberedskap i sitt vardags- och arbetsliv.
- Eleverna ska få lära sig att använda olika material och olika arbetsmetoder.”

Dessa tre meningar inleder kursplanen för slöjd i Lgr80

Kursplansbeskrivning

Kursplanen beskriver att ämnet omfattar två slöjarter, textilslöjd och trä-och metalslöjd. Slöjarterna har skilda materialområden, olika redskap och verktyg och bygger på speciella tekniker och metoder. Slöjarterna har mycket gemensamt och detta bör betonas så när eleverna byter slöjdart känner det naturliga sambandet i verksamheter med mjuka och hårda material. Slöjden har goda förutsättningar att tillföra undervisningen i såväl hemkunskap som orienteringsämnena värdefulla kunskaper och tekniker.

Sådan samverkan bör tas tillvara i så stor utsträckning som möjligt.

Kursmål

Eleverna ska genom praktiskt arbete i slöjarterna utveckla sin skapande förmåga, sin känsla för estetiska värden samt lära sig bedöma arbetsmetoder och arbetsresultat. De ska prova och upptäcka hur redskap och verktyg används och därigenom utveckla sin motorik.

I *textilslöjden* skall eleverna lära sig arbeta med sömnad, broderi, vävning, material-och garntekniker.

I *trä-och metalslöjden* skall de lära sig bearbeta, sammansätta, forma och ytbehandla trä, metall och kompletterande material.

Eleverna ska få kännedom om kulturarvet inom slöjdens områden. Studier av olika tider i samarbete med samhällsorienterande ämnen skall uppmuntra dem till att återge och nyskapa gamla ting. De ska få förståelse för de mänskliga och ekonomiska värdena som ligger i att själv kunna bearbeta och vårda material och vara sparsam och aktsam om våra resurser.

Slöjundervisningen ska utveckla elevernas kommunikationsfärdigheter, framföra allt i att räkna och i att göra och läsa ritningar. De ska även ge eleverna den handlingsberedskap som alla behöver i arbets- och vardagslivet för att känna glädje och tillfredställelse i att lösa praktiska uppgifter samt medverka till jämställdhet.

Kursplanen är indela i tre olika huvudmoment:

- Skapande verksamhet
- Produktion och konsumtion
- Miljö och kultur

I varje av dessa huvudgrupper är det noga beskrivet vad eleverna ska göra i respektive stadie, låg-, mellan-, och högstadiet. Miljö och kultur beskriver att på alla stadier ska det samverkas med andra skolämnen i studier kring levnadsförhållanden, kultur förr och nu avseende kläder, ting och miljö. Utnyttja slöjdens möjligheter att bidra till en bra lek-och närmiljö och en innehållsrik fritid,

Jämlikhet på slöjden.

På högstadiet från år 1980 kunde eleverna välja vilken slöjdart de ville arbete med, trä-och metall eller textilslöjd. I Lgr80 anses det som skolans huvuduppgift att se till att eleverna får goda färdigheter och kunskaper. Eleverna ska fostras till att bli ansvarstagande individer med ett demokratiskt handlingssätt.

Det skrivs egna lokala arbetsplaner enligt huvudpunkterna i läroplanen, skapande verksamhet, produktion och konsumtion och miljö och kultur. Slöjden ska ge möjlighet att förmedla kulturarvet och inspirera till nyskapande. Skolans ansvar är att eleverna ska få ökat ansvar, inflytande och rätt till fortsatt utbildning.

Textilslöjden från 1980 lärde ut de grundläggande hantverksteknikerna men slutprodukten var inte att det skulle vara fokus på skolan eller hemmet utan eleverna fick om de ville sy kläder. Det fanns nu betydligt modernare tyger och nyare material att tillgå för eleverna. (Borg1995)

3.2.3 Lpo94

Under 90-talet kommer ännu en ny läroplan, detta beror på att skolan alltmer ifrågasätts och Sverige präglas av olika kriser. Ekonomi blir sämre för stat, kommun och hushåll. Man ifrågasätter om ungdomarna får de kunskaper i skolan som de behöver för att leva i ett oförutsägbart samhälle där inget kan tas för givet. Lpo94 ger den enskilda skolenheten större utrymme för själv planera undervisningen men även ett stort ansvar för att hantera de minskande resurserna. Skolledare, lärare skolpolitiker och föräldrar funderar kring hur man bäst kan utnyttja elevernas tid i skolan. Slöjden kommer upp till diskussion, en skolminister vill undersöka om man kan göra slöjden och en del andra ämnen frivilliga. Nu är man åter inne på att forma slöjden till nyttslöjd det vill säga att lära eleverna lappa och laga, sy i knappar med mera. I Lpo 94 har tiden för slöjundervisningen krympt för att lämna utrymme för att lämna tid till ämnen som datakunskap, elevensval och främmande språk. (Borg 1995)

Datorns intåg i slöjdsalarna

Under 90-talet började det dyka upp datorer i slöjdsalarna som ett hjälpmedel i slöjden för att söka inspiration och information. Med datorns hjälp är det också möjligt att skapa mönster och foton till textiltryck. Datorprogrammet gör det möjligt för eleverna att dels kunna se instruktionsprogram för olika hantverkstekniker inom textilslöjden och dels lägga upp en portfolio där de skriver om sina slöjprodukter. (Borg 2008)

Från regelstyrning till målstyrning

I den nya skolplanen övergick den svenska grundskolan över från regelstyrning till målstyrning. Mål att sträva mot blev styrande för skolan. I kursplanen för slöjden ingår ämnets syfte och roll i utbildningen. Genom att ha mål att sträva mot sätter man ingen gräns för elevernas kunskapsutveckling. I strävansmålen uppges minimalnivå för vad eleven skall ha uppnått. Man lägger stor vikt vid elevens reflektionsförmåga, analys och värdering av slöjdföremålet. Slöjarbetet ska kopplas till olika slöjdtraditioner och eleverna ska självständigt kunna utföra både manliga och kvinnliga traditioner. Ekonomin är en viktig del i slöjden och

man lär ut förståelsen för resurshållning, den internationella aspekten betonas och man kopplar till det allt mer mångkulturella samhälle. (Borg 1995)

Nya millenniets undervisning i slöjd innebär utveckling av kreativitet, nyfikenhet, självständighet och förmåga att lösa problem. Det innebär också både intellektuellt och manuellt arbete. Dessa delar ingår alla i slöjdprocessen som börjar med skiss och idé och slutar med en färdig produkt. Slöjdprocessens alla delar är viktiga och man ska kunna planera för val av material ur ett miljö-och ekonomiaspekt. Konstruktion, hållbarhet och funktion och det estetiska uttrycket och nytänkande är delar som ska ligga till grund för ämnet. Undervisningen ska förmedla lokala traditioner och delar av kulturarvet där elevernas olika kulturella bakgrund kan ligga till grund. (Skolverket 2000)

Tabellen på följande sida visar en sammanfattning över hur skolslöjden har sett ut över tiden. I min litteraturstudie har jag försökt att ge en mer ingående bild över hur skolslöjden har förändrats över tid och fram till realtid.

Förändringar i skolslöjdens historia

Översikt över gradvisa förändringar i tabellen nedan.

Utvecklings-Period	Inriktning	Mål	Kriterier
1860- Filantropi	Nyttoproduktion	Hushållsekonomi, hälsa	Försörjningsförmåga
1880-1920 Formell bildning	Praktiskt arbete, allmän händighet	Fostren till arbets- glädje och personlig utveckling	Självständighet, flit, noggrannhet
1920-30 talen Arbetskole- pedagogik	Elementära hantverksmetoder	Händighetsaktivering i praktiskt arbete	Funktion, puts och kvalitet
1940-50 talen Aktivitetspedagogik	Motsättning: serieslöjd- fritt skapande	Lika värde åt elevernas teoretiska och praktiska aktiviteter	Skönhet, funktion, tekniskt kunnande
1960-70 talen Skapande verksamhet	Personlighets- utveckling	Självförverk- ligande	Personligt uttryck
1980-talet Skolans inre arbete	Lika för alla, konsumet- utbildning	Jämnställdhet	Flickor och pojkar Undervisas tillsammans
1990-talet Skola för bildning	Valfrihet	Individuell utveckling	Profilsolor

(Hartman, Thorbjörnsson, Trotzig 1995).

3.2.4 Slöjden i nutid Lgr11

I nuvarande kursplan Lgr 11 kan man läsa att i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta i olika material och uttrycksformer. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelser och handling samverkar.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla kunskaper om färg, form, funktion och konstruktion. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och hur man väljer material ur ett hållbarhetsperspektiv. Vidare ska undervisningen leda till att eleven kan utveckla sin förmåga att beskriva arbetsprocessen, val av verktyg- och redskap och det estetiska uttrycket.

Eleven ska utveckla sin förståelse för slöjd, hantverk, och design från olika kulturer.

Genom undervisningen i ämnet ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formge och framställa föremål i olika material med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverksmetoder,
- välja och motivera tillvägagångssätt i slöjarbetet utifrån syftet med arbetet och utifrån kvalitets- och miljöaspekter,
- analysera och värdera arbetsprocesser och resultat med hjälp av slöjdspecifika begrepp,
- tolka slöjdföremålens estetiska och kulturella uttryck.

Centralt innehåll

I det centrala innehållet för de olika årskurserna 1-3, 4-6 och 7-9 finns beskrivet vad undervisningen skall innehålla. Varje årskurs centrala innehåll är uppdelat i fyra stycken olika arbetsområden:

- Slöjdens material och hantverksmetoder
- Slöjdens arbetsprocesser
- Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer
- Slöjden i samhället

Betoningen ligger på att undervisningen i slöj arbetet ska bestå av olika delar, idéutveckling, övervägande, framställning och värdering av arbetsprocessen och att eleven ska arbeta självständigt. I arbetsprocessen ingår att utvärdera och beskriva sitt arbete.

För att eleven ska kunna arbeta på detta viset krävs det att eleverna får redan i de lägre årskurserna för lära sig både hantverkstekniker och materiallära.

Trots alla läroplaner är det ändå grundkunskaperna i de olika hantverksteknikerna som ligger till grund för slöj arbetet.

4. Metod och genomförande

Metoden jag använt mig av till min uppsats, är att har jag läst tillgänglig litteratur inom ämnet slöjd, studier av tidigare läroplaner och forskning inom slöjdämnet. Detta har jag sedan jämfört för att få en helhetsbild. Jag har skrivit om litteratur och kursplaner i kronologisk ordning, för att det ska bli lättare för läsaren att följa med i de olika kursplanerna genom åren.

5. Analys och teoretisk diskussion

5.1 Analys

I min genomgång av litteraturen har det framkommit att slöjden från början har uppkommit genom kunskapsöverlämnande. Kvinnorna i familjen har fört sina kunskaper i sömnad och hantverkstekniker vidare till nästa generation. Slöjd som skolämne börjar dyka upp på 1800-talet då det fanns behov att lära flickor hantverk till gagn för hushållet. Textilindustrin växte och här behövdes det kvinnlig arbetskraft. Trotsig betonar hur Hulda Lundins textilslöjskurs kom att bli viktig i kunskapsöverlämning och för att fostra flickor till att bli goda hustrur. Flickorna fick strikt lära sig samma hantverkstekniker som generationer tidigare och kvinnas plats var i hemmet. I början på 1800-talet var det klar könsuppdelning inom hem, skola och arbete. Från början var textilslöjden endast ämnad för flickor och enligt Trotsig var nyttoaspekten av stor betydelse under denna tid. Ämnet var frivilligt från början men eftersom det var viktigt i hemmet och den framtida familjen att kunna slöjda verkade de flesta som fick chans att ta den.

Jag har kommit fram till genom litteraturen att slöjden och samhället har genomgått stora förändringar över tid. De största skillnaderna upplever jag är att den tidiga slöjden var inriktad på att skapa olika produkter, praktiska, hållbara och användbara. Slöjden skulle fostra till personlig utveckling och arbetsglädje. Kriterierna för den tidiga slöjden var försörjningsförmåga, självständighet, flit och noggrannhet. Vad som däremot har varit liknade genom åren är de olika hantverksteknikerna. I genomgången av litteraturen har framgått att virkning, stickning och handsömnad och tillhörande verktyg, stickor virknålar och synålar har funnits med sedan slutet på 1800-talet. Den kunskap som tidigare gick i arv i familjerna har kunnat leva vidare i och med skolslöjden.

Under den tidiga skolslöjden var det fokus på att producera nyttoföremål som skulle användas antingen hemma eller i skolan. Tillgång av material har också styrt utvecklingen i slöjden, från ett begränsat urval av garn och tyg i främst i ull och lin till dagen mer varierade utbud av material.

Med 1962 år läroplan blev det förändringar slöjden skulle anpassas till elevernas förutsättningar och arbetet skulle bindas till färdiga förlagor, mallslöjden kom in i undervisningen.

I litteraturen kan man läsa att slöjden var en inkörsport till andra ämnen. Jag upplever att man förespråkar i läroplanen att man skulle arbeta ämnesövergripande och slöjden var en inkörsport till andra skolämnen. I läroplanerna som följer efter 1962 år läroplan kan jag se att man börjar mer och mer betona att eleverna ska kunna arbeta efter egna idéer och att mallslöjdens tid börjar gå mot sitt slut. I Läroplanen Lgr69 är inriktningen för slöjämnet personlig utveckling, självförverkligande och pojkar och flickor arbetar tillsammans i slöjdsalen.

I Läroplanen Lgr69 kan man läsa att materialen till slöjdundervisning bör vara av god kvalitet och att man ska sörja för att det finns ett stort utbud för eleven att välja ifrån. Slöjdämnet ska innehålla personlig hygien, undervisning i textil varukunskap och köpkunskap som ska omfatta planering och inköp av kläder och textilier till hemmet.

Lgr 80 det blir jämnlighet på slöjden och eleverna kan välja slöjdart efter intresse och förmåga. Under 90-talet kommer det en ny läroplan Lpo94 och där läser jag att man ifrågasätter skolan och vilka kunskaper eleverna behöver. I litteraturen kan man läsa att skolministern funderade på att slöjden och en del andra ämnen kunde bli ett frivilligt ämne. Men man är åter inne på att slöjden ska vara nyttslöjd och det finns en vinst i att kunna lappa och laga sina kläder. Tiden för slöjdämnet krymper för att lämna plats åt nya ämnen som främmande språk, datakunskap och elevens val. Samhällets förändringar övertid har också återspeglats på skolan, jag menar att skolbudgeten har varierat mycket och i med det även tillgång till material.

I läroplanerna som följer och fram till den för dagen gällande läroplanen Lgr11 ligger tyngdpunkten på elevernas skapande förmåga och deras förmåga att använda maskiner och verktyg på ett säkert sätt. I dessa senare kursplaner tycker jag att kan börja tyda en mer och mer inriktning på slöjprocessen och elevernas förmåga att använda maskiner och verktyg på ett säkert sätt.

5.2 Teoretisk diskussion

I litteraturen som jag läst kan man tydligt följa hur slöjden har förändrats från tidigt 1900-tal till nutid. Det jag tycker är intressant är hur könsreglerad slöjden har varit och hur olika man såg på flickor och pojkar.

I den tidiga skolslöjden fick flickorna knapp varken synas eller höras och skulle uppfostras till att bli goda husmödrar. Slöjdsalarna för flickorna var oftast små och det var stora grupper med upp till 30 flickor i varje. Flickorna fick sitta tätt tillsammans och arbeta nära sig med olika handverktyg.

Pojkarnas däremot fick ta plats och hade varsin snickarbänk att arbeta vid. Slöjd skulle uppfostra pojkarna och göra dem till starka karlar. Slöjden var strikt uppdelad med textilslöjd för flickorna och trä- och metallslöjd för pojkarna.

Slöjden under den tiden var helt inriktad på att tillverka nyttoföremål och det var inte någon fokus på arbetsprocessen.

1955 blev skolslöjden obligatorisk och man försökte att bryta upp könsrollerna och benämna slöjämnet i 3 olika, textil, trä och metallslöjd.

Uppdelning på detta sätt har det varit ända in på 70-talet. Jag kommer ihåg från min egen skolslöjd att man hade en termin av varje slöjdart på låg- och mellanstadiet och först på högstadiet fick man välja vilket man ville ha. Detta sätt att undervisa på i slöjden tror jag hänger kvar på många skolor även i dags datum. Ur genus perspektiv tycker jag att man måste se slöjden som ett ämne och lära eleverna arbeta i alla materialen.

I den senaste läroplanen Lgr11 ska eleverna kunna arbeta i både hårda och mjuka materialer och i och med detta kan det vara svårt att låta eleverna välja vilken slöjdart de vill arbeta med.

6. Slutsats

Jag lärt mig mycket genom litteraturen jag valt till uppsatsen, det har varit mycket givande att studera de olika läroplanerna över tiden och kunnat få inblick i hur det var på slöjden förr i tiden.

Samhällets förändringar över tid har återspeglats på skolan och dess utveckling.

Slöjämnets hela resa genom de olika läroplanerna tror jag har påverkat elevernas inställning till ämnet. Jag tänker på den tidiga skolslöjden där alla skulle göra samma som lärarna och det skulle vara lika prydligt annars blev det till att peta upp och göra om.

Skolslöjden som skulle vara av fostrande natur och inte tillät några utsvävningar i den egna fantasin. Låter lite tråkigt tycker jag men samtidigt har elever som haft slöjd på detta viset en kunskap vad det gäller hantverkstekniker. I den tidiga skolslöjden var det inte tal om att eleverna själv fick välja vilken slöjd de ville ha utan det föll sig naturligt att flickor skulle sy och pojkar skulle arbeta i de hårda materialen.

I skolslöjden under senare år gavs det möjlighet för eleverna att välja slöjdart när de började högstadiet. Oftast så valde flickor då textilslöjd och pojkar trä- och metallslöjd trots att det fanns möjlighet att välja.

Slöjdundervisningen i den skola som jag arbetar på i dagläget har valt att låta eleverna arbeta i både textil-och trä/metallslöjd under läsåret, en termin i varje slöjdart. Eleverna får jobba ämnesöverripande med t.ex. teknik och slöjd. Slöjden är ett ämne och skillnaderna är i vilka material man väljer att arbeta med. Ur genusperspektiv tror jag att det gynnar eleverna och att de på ett naturligt vis lär sig hantera både symaskin och skruvdragare. Eleverna tvingas inte välja efter hur det brukat vara, pojkarna i träslöjden och flickorna i textilslöjden.

I skollagen (2010:800) anges att jämställdhet ingår i skolväsendets värdegrund. Av läroplanerna framgår att det handlar om genus och jämställdhet. Jämställdhet syftar till likvärdiga villkor mellan könen. Inom verksamheten ska flickor och pojkar tillåtas att utvecklas maximalt och inte sak hindras av könsspecifika krav och förväntningar.

I Maria Hedlins *Lilla genushäftet 2.0 Om gens och skolans jämställdhetsmål* (2010) står det att:

”Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.” Lgr11

I de tidigare läroplanerna är det ganska preciserat vad eleverna skulle göra i de olika årskurserna till skillnad från gällande läroplan. Jag tycker att en mix av gällande läroplan och de tidigare hade varit bra.

Jag vill kommentera gällande läroplan Lgr11 där det är mycket fokus på att eleverna ska kunna utvärdera arbetsprocessen och det är inte det viktigaste med en färdig produkt utan att eleven kan beskriva hur den arbetat. Hur ska en elev kunna arbeta självständig och välja hantverksmetod om man inte i de tidigare åren fått lära sig de hantverksmetoder som man måste kunna? En viktig faktor som påverkar slöjden är att i många hem nu för tiden är det inte någon som gör något hantverk, stickar eller virkar till exempel. Elevens första möte med en virknål eller ett par stickor blir på slöjden. Jag tycker att slöjden är ett av de viktigaste ämnena i skolan, eleverna måste lära sig vinsten med att kunna arbeta med händerna och se ett arbete sakta växa fram. Eleverna ska kunna känna sig stolta att de har producerat något med händerna som faktiskt kan ha en funktion, prydnad eller nyttofunktion. Man kan inte bara kasta och köpa nytt.

Min personliga åsikt är att de inte är till fördel för de elever som är fantastiska på att skapa men har inte de förmågor som behövs för att kunna beskriva sitt arbete.

7. Referenser

7.1 Tryckta källor

Borg, Kajsa (2008). *Slöjd för flickor och slöjd för gossar*. I Kajsa Borg & Lars Lindström (Red.), *Slöjda för livet. Om pedagogisk slöjd*. Stockholm: Lärarförbundets Förlag.

Borg, Kajsa (1995). *Slöjdämnet i förändring*. Linköping: Uni T ryck.

Borg, Kajsa (2001). *Slöjdämnet intryck-uttryck-avtryck*. Linköping: Filosofiska fakulteten.

Borg, Kajsa (2009). Alla dessa slöjdpåsar. I *Kritisk utbildningstidskrift nr 133/134. Slöjd vidgar perspektiven*. (s. 16-26). Göteborg: Föreningen Kritisk Utbildningstidskrift.

Grenander Nyberg, Gertrud (1988). *Svensk slöjdhistoria*. Helsingborg: LT s förlag.

Hartman, Sven G, Thorbjörnsson, Hans, Trotzig, Eva (1995) *Handens pedagogik*

Hartman, Per. (1984). *Slöjdför arbete eller fritid?*

Hedlins, Maria (2010) *Lilla genushäftet 2.0 Om genus och skolans jämställdhetsmål*

Johansson, Marlène (2002) *Slöjdpraktiken i skolan*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Ordqvist, Ingrid & Petri, Birgitta (1955). *Textilslöjd*. Gävle: Skolförlaget.

Rienecker, Lotte & Stray Jorgensen, Peter (2006) *Att skriva en bra uppsats*. Libers förlag.

Skolverket Läroplan för grundskolan Lgr69 utbildningsförlaget.

Skolverket Läroplan för grundskolan allmän del Lgr80 1980 skolöverstyrelsen och Allmänna Förlaget Fingraf tryckeri, Södertälje 1992

Skolverket Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmen

Lpo94 Tryckt: AB danagårds grafiska, Ödeshög, 2006

Svensk skoltidning 15-16 1963

Stockholm: Nordiska museets förlag.

Trotzig, Eva (1992). ”*Qvinnan bär hemmets trefnad på spetsen af sin synål*”. Stockholm: HLS Förlag.

Trotzig, Eva (1997). ”*Sätta flickan i stånd att fullgöra sina husliga plikter*”. Linköping: Linköpings universitet.

7.2 Elektroniska källor

Skolverket (2000). *Kursplaner och betygskriterier 2000*.

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=745>

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011:a*
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>

Svenska Akademien (1981). *Svenska Akademiens Ordbok*. <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Peter Hasselskog (2010) *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen*
<http://hdl.handle.net/2077/21997>